

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

4-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Abduraxmonov Mirsaid Muzaffarovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING HUQUQIY ASOSLARI YARATILISHI	10-16
<i>Atamuratova Dilafroz</i> TURKISTON VAQTLI MATBUOTI TARIXI: XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI	17-22
<i>Abdushukurova Iqbol</i> TARIXIY KVESTLARNI TASHKIL QILISH USULLARI	23-27
<i>Redjapov Doniyor</i> JANUBIY OROLBO'YI AHOLISI HARBIY SAN'ATINING TARIXIY ILDIZLARI XUSUSIDA	28-31
<i>Sultanov Samandar</i> QUYI ZARAFSHON VODIYSI GEOGRAFIK XUSUSIYATI: PALEOEKOLOGIYASI JARAYONLARIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	32-35
<i>Matyakubov G'ayrat</i> XORAZM VOHASIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY VA ETNIK-MADANIY MUNOSABATLAR RIVOJLANISHIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR (XIII-XV ASRLAR).....	36-39
<i>Eshkuvatov Muhammad Keldiyor o'g'li</i> MARKAZIY OSIYO BOZORLARI (XIX ASR YEVROPALIK SAYYOHLAR NIGOHIDA)	40-45
<i>G'aniyev Mirjalol</i> QADIMGI TURKLARDA IJTIMOIIY HAYOT	46-51

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullaev Altinbek</i> KORXONALARDA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRARISH LOYIHASI BOSH BYUDJETINING METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52-66
<i>Latipov Ashur Ali, Umarova Muzira</i> INVESTITSIYA STRATEGIYASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	67-71
<i>Rustamova Sayyora</i> STRATEGIK BOSHQARUV-RAQOBAT USTUNLIGINING ASOSI	72-77
<i>Буранова Лола, Арипова Азиза</i> РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТА ДОСУДЕБНОГО РАЗРЕШЕНИЯ НАЛОГОВЫХ СПОРОВ	78-87
<i>Maxkamov Navruzjon Tuxtamishovich</i> KORXONALAR BOSHQARUVIDA "YASHIL" IQTISODIYOT TAMOIYLLARINI QO'LLASH AHAMIYATI	88-94

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Saidov Hakim G'afurovich</i> TALABALARNI HARBIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH – DAVLAT SIYOSATI DARAJASIDA	95-98
<i>Kadirova Ziyoda</i> ILMIY IJODNING IJTIMOIIY, MADANIY VA TARIXIY O'LCHAMLARI	99-104

<i>Muzaffarov Navruzxon Baxronovich</i> SHAYX XUDOYDOD VALINING INSON VA OLAM MUNOSABATLARIGA OID QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI	105-108
<i>Raxmatova Mexrinoz Majitovna</i> YOSHLAR MA'NAVIY SALOHİYATINI YUKSALTIRISH BORASIDAGI DAVLAT SIYOSATINING NAZARIY-HUQUQIY VA FALSAFIY ASOSLARI	109-113
<i>Karimova Lola Muzafarovna</i> IJTIMOIY MOBILLIK NAZARIYASIGA YONDASHUVLARNING TARIXIY TAHLILI	114-119
<i>Jumayeva Shahlo Suyunovna</i> JAN POL SARTRNING EKZISTENSIAL FALSAFASIDA ERKINLIK VA YOLG'IZLIK MASALALARINI YORITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	120-125
<i>Djurayev G'olib</i> JAN POL SARTR VA ALBER KAMYU FALSAFIY QARARSHLARIDA ERKINLIK MASALASI	126-130
<i>Rajabov O'tkirjon</i> KONSENSUS MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA "TEMUR TUZUKLARI" ASARINING AHAMIYATI	131-134
<i>Bekmuhammadova Sabrina Ismoil qizi</i> GENDER ZO'RAVONLIGIGA QARSHI KURASH CHORALARI	135-139
<i>Xudoykulov Azamat, Beshimova Aziza</i> MA'NAVIY BARKAMOL INSON TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI	140-144

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduganiyeva Djamila Rustamovna</i> MACHINE TRANSLATION POST-EDITING THROUGH A HERMENEUTIC LENS	145-151
<i>Murtazayeva Xadicha</i> INGLIZ VA O'ZBEK TIBBIY TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	152-155
<i>Несунбаева Саодатхан</i> ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕДАЧИ АМЕРИКАНСКИХ ДИАЛЕКТИЗМОВ И ПРОСТОРЕЧИЙ В РУССКИХ ПЕРЕВОДАХ "ТОМА СОЙЕРА"	156-160
<i>Axmedjanova Farida, Toirova Shohida</i> XX ASRDA AYOL OBRAZINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI	161-165
<i>O'rinova Shoxsanamxon Nosirjon qizi</i> TAHDID NUTQIY AKTLARI: LINGVOPRAGMATIK TAHLIL VA MENASIV KOMMUNIKATSIYA XUSUSIYATLARI	166-170

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salaev Nodirbek</i> PENITENSIAR TIZIM VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI O'RNI	171-178
<i>Турсунов Ойбек Батирович</i> МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ РЕГИОНА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	179-184
<i>Xakimova Inobatxon</i> XOTIN-QIZLAR HUQUQLARINING XALQARO HUQUQ DOIRASIDA SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	185-191

<i>Мардонов Амиржон Шерзод угли</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЕ БАНКОВСКОГО СКОРИНГА	192-202
<i>Jonuzoqova Yulduz Izzatulla qizi</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SOHASIDAGI TRANSMILLIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA KONVENSIONAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	203-207
<i>Xolmo'minov Shavkat Jumaevich</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI HUQUQIY TA'MINLASH SOHASIDAGI MUHIM TASHABBUSLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	208-215
<i>Khudayberganova Nigina To'liqin qizi</i> THE NOTION AND CODIFICATION OF THE LAW ON SPECIAL MISSIONS IN INTERNATIONAL LAW	216-221
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ВОПРОСАХ ИНТЕРНЕТ-ЮРИСДИКЦИИ: ТЕНДЕНЦИИ УНИФИКАЦИИ ПРАВОВЫХ НОРМ И ПЕРСПЕКТИВЫ УЧАСТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В ГЛОБАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМАХ РЕГУЛИРОВАНИЯ ...	222-229
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI DALILLARNI TO'PLASH VA TAHLIL QILISHDA INTERPOL VA EUROPOL TAJIRIBASI: O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY AHAMIYATI	230-236
<i>Qilichova Kamola Luqmonxon qizi</i> DINIY MAZMUNDAGI MATERIALLARNI QONUNGA XILOF RAVISHDA TAYYORLASH, SAQLASH, OLIB KIRISH VA TARQATISH JINOYATLARINING YURIDIK TARKIB BELGILARI	237-248
<i>Shagilov Pulatbek Koptleuovich</i> BEZORILIKNING VIRTUAL YUZI: HUQUQIY BAHOLASH VA JAVOBGARLIK MASALALARI	249-256
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Imomov Sirojiddin Ilxomovich</i> SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA KASBIY-PEDAGOGIK TA'MINOTINING AHAMIYATI	257-263
<i>Khayrova Madina Rasimovna</i> NATYURMORT JANRIDA ISHLAGAN RASSOMLAR ASARLARINING REKONSTRUKTIV TAHLILI	264-269
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MAKTABGACHA YOSHDA NUTQ RIVOJI BOSQICHLARI	270-273
<i>Xudaykulova Shaxlo Mamaniyozovna</i> AXLOQIY RIVOJLANISH VA NEYROPEDAGOGIK USULLARNING O'ZARO TA'SIRI	274-278
<i>Shakirova Dildora Abdumalikovna</i> NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI XORIJIY VA MILLIY TAJRIBA ASOSIDA BAHOLASH	279-285
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> TABIY FANLAR DARSLARINI TASHKIL ETISHDA INTENSIV METODLARNING QO'LLANILISHI	286-290

Baltayeva Ma'mura, Davletova Bikajon

MEDIA LITERACY TEACHING METHODOLOGY 291-294

Received: 05 May 2025
Accepted: 15 May 2025
Published: 30 May 2025

Article / Original Paper

ASSESSMENT OF EDUCATION QUALITY IN NON-STATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS BASED ON INTERNATIONAL AND NATIONAL EXPERIENCE

Shakirova Dildora Abdumalikovna

Master's student at the International Nordic University

Abstract. The issue of quality in non-state educational organizations, which are becoming an integral and important part of the education system today, is considered one of the topical issues. The article discusses the issues of quality of education in non-state higher education institutions, a number of innovations aimed at increasing the effectiveness of education based on foreign experience, conclusions and recommendations as a result of their study.

Keywords: Non-state educational institutions, law, decision, system, quality education, world education system, foreign experience, method, certification and accreditation, management function, effectiveness.

NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI XORIJIY VA MILLIY TAJRIBA ASOSIDA BAHOLASH

Shakirova Dildora Abdumalikovna

Xalqaro Nordik Universiteti magistranti

Annotatsiya. Bugungi kun ta'lim tizimining ajralmas va muhim bir bo'g'iniga aylanib borayotgan nodavlat ta'lim tashkilotlaridagi sifat masalasi dolzarb mavzulardan biri sanaladi. Maqolada nodavlat oliy ta'lim ta'lim muassasalaridagi ta'lim sifati masalalari, xorijiy tajribalarga asoslangan ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator yangiliklar, ularni o'rganish natijasidagi xulosa va tavsiyalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Nodavlat ta'lim muassasalari, qonun, qaror, tizim, sifatli ta'lim, dunyo ta'lim tizimi, xorijiy tajriba, metod, attestatsiya va akkreditatsiya, boshqaruv funksiyasi, natijadorlik.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI4Y2025N43>

Kirish.

Bugungi kunda ta'lim tizimi va undagi islohotlar dunyo taraqqiyoti markazida turgan eng ustuvor va dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanmoqda. Har bir mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi, ijtimoiy taraqqiyoti, siyosiy barqarorligi va umumiy yuksalishida ta'lim tizimi muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, nodavlat oliy ta'lim muassasalarini samarali va tizimli tashkil etish ushbu sohadagi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston respublikasi oliy ta'lim tizimini yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'lim bilan qamrov darajasini oshirish va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash bugungi kunning dolzarb masalasi sifatida qaralmoqda. Shu bois, oliy ta'limga bo'lgan ortib borayotgan ehtiyojni qondirish uchun nodavlat oliy ta'lim muassasalarining ulushi va ta'lim sifati o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash maqsadida tadqiqotlar olib borish va ularni chuqur tahlil qilish zarur bo'lmoqda.

Ta'lim tizimini yangi bir bosqichga olib chiqish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev tomonidan quyidagi bir qator qaror va farmonlar imzolandi.

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 7-avgustdagi qabul qilingan "Ta'lim to'g'risi"dagi, 2017-yil 20-apreldagi PQ-2909-sonli "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi", 2017-yil 27-iyuldagi PQ3151-sonli "Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2017-yil 15-sentyabr PQ-3276-sonli "Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatish faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risidagi", 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlanish konsepsiyasini tasdiqlash", 2020-yil 7-avgustdagi 446-sonli O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasida uzluksiz boshlang'ich, o'rta va o'rta maxsus, professional ta'lim tizimini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi qaror, qonun va farmoyishlari shular jumlasidandir. Ularning asosiy maqsadi, ta'lim sohasidagi munosabatlarni tartibga solish, yangi islohotlarni joriy etish va uni yangi bosqichga olib chiqish, xorijiy tajribalarni o'rganish asnosida ta'limni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishdir. Shuningdek, vatanimiz rivojiga munosib hissa qo'sha oladigan, mehnat bozorida o'z o'rnini topa oladigan yuqori salohiyatli, malakali kadrlarni tayyorlash, tizimning o'z oldiga qo'ygan strategik vazifasi sifatida belgilandi. Bu vazifalarni amalga oshirish, tizimda sifat ko'rsatkichini baholash mexanizmini takomillashtirish, xorijiy davlatlar tajribalarini o'rgangan holda, ularni milliyalashtirish va sohaga joriy qilishni taqozo etadi [2].

Bizga ma'lumki, nodavlat oliy o'quv yurtlari xususiy sektordagi ta'lim muassasasi bo'lib, u turli mamlakatlarda turlicha tartibga solinadi. Dunyo bo'yicha nodavlat oliy ta'lim muassasalari ta'lim tizimining muhim qismi hisoblanib, ularning boshqaruv tizimi va nazorat qilish tartibi har bir mamlakatning ta'lim siyosati, iqtisodiy holati va qonunchiligiga qarab amalga oshiriladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya.

Har qanday davlatning milliy taraqqiyoti, iqtisodiy yuksalishi hamda ijtimoiy-madaniy jarayonlaridagi o'zgarishlarda oliy ta'lim tizimi muhim o'rin tutadi. Shu vaqtgacha ko'plab tadqiqotchilar va olimlar tomonidan nodavlat oliy ta'lim muassasalarining oliy ta'lim sohasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, ta'lim sifatini oshirish, malakali mutaxassislar tayyorlash, sohaga yo'naltirilgan resurslardan oqilona foydalanish kabi bir qancha jihatlari ilmiy asosda o'rganib chiqilgan. Xususan, R. Labanauskis, R. Ginevichius, B. Sanyal, S. Savzixanova kabilar nodavlat OTTlarining asosiy omillarini o'rganish borasida izlanishlar olib borgan. Ushbu ilmiy izlanishlarda mualliflar quyidagi jihatlar borasida ham o'z fikr-mulohazalarini bildirganlar: nodavlat OTTlarining oliy ta'limda ishtiroki, ularni tashkil etish tartiblari, nodavlat OTTlari va davlat oliy ta'lim muassasalari (OTM) ishtirokida raqobat muhitini yaratishda imtiyozlar berish amaliyoti, ularni moliyalashtirishdagi o'ziga xos jihatlar, boshqaruv sohasidagi farqlar, shuningdek xalqaro darajadagi tajribalar va yo'nalishlar tahlil qilingan. Hozirgacha oliy ta'lim tizimi sohasida tadqiqotlarning asosiy yo'nalishlari OTMlarni samarali ishlashi uchun tashqi sharoitlarni muvofiqlashtirish bilan bog'liq tashkiliy integratsiya, ichki va boshqaruv tuzilmalarni optimallashtirish, faoliyat natijalari asosida moliyaviy boshqaruv tamoyillariga o'tish aks ettirilgan bir qancha ilmiy izlanishlar olib borilgan. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, dunyo miqyosida jami oliy ta'lim xizmatlarining 1/3 qismidan ortig'i nodavlat OTT hissasiga to'g'ri kelmoqda [4].

Nodavlat OTMlarida ta'lim sifatini baholash tahlilida quyidagi tadqiqot usullaridan foydalanildi: adabiyotlar sharhi tahlili; analiz uslubi; qiyosiy baholash uslubi; grafik tasvirlash; statistik tahlil kabi metodlardan foydalanildi.

Shuningdek zarur ma'lumotlarni yig'ish maqsadida elektron bazalar va statistik ma'lumotlar bazalaridan foydalanildi.

Maqolaning asosiy maqsadi, dunyo miqyosida yetakchi o'rinlarda turuvchi nodavlat OTMlarining rivojlanish bosqichlarini o'rganish, tahlil qilish va qiyoslash asnosida ularni milliy lashtirish. Xulosa qismida, tahlil natijasi asosida bir qator tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Muhokama.

Jahon miqyosida nodavlat OTMlar soni va ularda tahsil olayotgan talabalar soni yildan-yilga oshib bormoqda. UNESCOning tahliliga ko'ra, 2025-yilda chet elda tahsil oladigan talabalar soni 8 millionga yetishi mumkin va ularning katta qismi nodavlat OTMlar talabalariga aylanishmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Iqtisodiy va ijtimoiy masalalari bo'yicha departamenti ma'lumotlariga ko'ra, aholi soni dunyo bo'ylab barqaror o'sib borishi kutilmoqda va 2100-yilda global aholi soni taxminan 10,87 milliardga yetishi bashorat qilinmoqda.

Dunyodagi ilk nodavlat OTMlar tarixiga nazar solsak, ularning rivojlanishi bevosita jamiyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq. Masalan, 859-yilda Marokashda tashkil etilgan Karauiy universiteti avvaliga masjidga bog'langan ta'lim muassasasi bo'lgan bo'lsa, keyinchalik uslublar va fanlar bo'yicha rivojlanib, universitetga aylangan va hozirgi kungacha faoliyat yuritib kelmoqda.

Bolonya universiteti 1088-yilda Italiyada tashkil topgan bo'lib, u Yevropadagi ilk universitet hisoblanadi. U olimlar va talabalar tomonidan boshqarilgan. Angliyadagi Oksford universiteti 1096-yilda tashkil etilgan bo'lsa, AQSHdagi Garvard universiteti 1636-yilda tashkil etilgan qadimiy va boy tarixga ega universitetlardan sanaladi. Ularda shaxsiy mablag'lar asosida ta'lim berish tizimi joriy etilgan [5].

Yaponiyada 1858-yilda tashkil etilgan Tokio Keyo universiteti ham birinchi nodavlat universitetlardan biri bo'lib, u G'arb ta'lim tizimi asosida tashkil etilgan. Bu kabi ilk nodavlat OTMlar tarixda yakka shaxslar, tadbirkorlar yoki diniy tashkilotlar tomonidan moliyalashtirilgan bo'lib, ular ta'lim, fan va madaniyat rivoji tarixiga ulkan hissa qo'shgan, bugungi kun ta'limi rivojiga ham eng ilg'or ta'lim modellarga ega yetakchi nodavlat ta'lim tashkilotlari ekani ma'lum.

So'nggi yillarda xorijda ham, mamlakatimizda ham oliy ta'lim tizimida nodavlat OTMlarning salmog'i sezilarli darajada oshdi. 2024-yilgi holatga ko'ra, Respublikamizda 211 ta OTM mavjud bo'lib, ularning 69 tasi nodavlat OTMlar hisoblanadi. Bu ko'rsatkich esa yoshlarning oliy ta'lim bilan qamrab olinishi darajasini 43 %ga yetkazishga xizmat qilmoqda.

Ammo raqamlardagi o'sish sifatidagi o'sish bilan mutanosib bo'lishi lozimligiga eng muhim masala sifatida yondashishimiz kerak. Buning uchun esa oliy ta'lim muassasalarining kadrlar tayyorlashga qaratilgan faoliyatini jahon talablari asosida tashkil etish va boshqarish, davlat ishtirokida oliy ta'lim sifatini kafolatlash talab etiladi.

Bu vazifani amalga oshirishda esa ta'lim sifatini muntazam monitoring qilish, nodavlat OTMlarda ta'lim sifatini baholash mexanizmlarini zamonaviy talablarga moslashtirib borish zarur ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'limda "sifat" tushunchasini nisbiy ma'noda qabul qilishimiz mumkin, chunki ta'limda "sifat" moddiy obyekt emas, balki hodisa yoki jarayondir. Oliy ta'limni rivojlanishiga

qaratilgan har qanday faoliyatning markazida sifatga tayanish zarurdir. Chunki har qanday ta'lim turini rivojlantirish asosida "sifat" ning mazmun-mohiyati yotadi. Demak, oliy ta'limni rivojlantirishda "sifat" tushunchasi fundamental ahamiyat kasb etadi [6].

Sifatni doimiy ravishda baholash masalasi tobora dolzarblashib bormoqda, shuning uchun G'arbda — Yevropa va AQShda qo'llaniladigan baholash usullarini tahlil qilish maqsadga muvofiq. Xorijiy tajribani ko'rib chiqish, ushbu usullar O'zbekiston uchun qanchalik maqbul ekanligini va yuqori sifatli oliy ta'lim yo'lida qanday qadamlar qo'yishimiz zarurligini tushunish imkonini beradi. Jahon amaliyotida universitetlar ishining sifatini baholash uchun turli xil yondashuvlar qo'llaniladi.

"XXI asr uchun oliy ta'lim bo'yicha Jahon deklaratsiyasi" da oliy ta'lim sifatiga quyidagi ta'rif berilgan: "Oliy ta'lim sifati ko'p qirrali tushuncha bo'lib, uning barcha funksiyalari va faoliyatini, xususan, ta'lim va o'quv dasturlari, ilmiy tadqiqotlar va stipendiyalar, kadrlar bilan ta'minlash, talabalar, bino, moddiy-texnik baza, uskunalar, jamiyat va akademik muhit manfaati uchun ishlash kabilarni qamrab olishi kerak".

Natija.

Umuman olganda, ta'lim sifati tushunchasini iqtisodiy, ma'muriy, ijtimoiy, tashkiliy, texnik-texnologik, psixologik, huquqiy, ekologik, shaxsiy, tizimli va boshqa pozitsiyalardan ko'rib chiqadigan ko'plab tadqiqotlar mavjud. Hozirgi kunda oliy ta'limda sifat va uni ta'minlashga oid bir qator zamonaviy yondashuvlarni alohida keltirish mumkin:

Oliy ta'lim sifatini ta'minlash bo'yicha Yevropa standartlari va yo'riqnomalari (ESG) da oliy ta'lim muassasasining samarali ta'limni ta'minlash uchun zarur bo'lgan resurslar, jarayonlar va natijalarga egaligini baholash uchun foydalaniladigan ko'rsatkichlar to'plami sifatida ta'rif beriladi [7].

Malkolm Baldrij milliy sifat mukofoti (MBNQA) da mijozlar ehtiyojini qondirish, yuqori salohiyatli xodimlarni jalb qilish va innovatsiyalar orqali ta'lim jarayonining muttasil takomillashtirilishi nazarda tutiladi.

1995-yili YUNESKO tomonidan «Oliy ta'limni isloh qilish va rivojlantirish» nomli dastur ishlab chiqilgan bo'lib, unda asrlar almashinuvi davrida oliy ta'limni rivojlantirishning dunyo miqyosidagi tendensiyalari va vazifalari bayon etilgan.

Dasturda mavjud 151 banddan 18 tasi bevosita ta'lim sifatiga bag'ishlangan. Ularda, jumladan, sifat konsepsiyasining «Oliy ta'lim sifati — mazkur tizimning mazmun doirasi, vazifalari yoki tizimdagi sharoit va me'yorlarga bog'liq bo'lgan ko'p qirrali tushuncha» tarzida tavsiflovchi keng talqini keltirilgan.

Ta'lim sifatini baholash muammosi har doim dolzarb bo'lgan, faqat keyingi yillarda bu masalaga tizimli va majmuaviy tarzda yondashila boshlandi. Chet el olimlari va amaliyotchilari ta'lim sifatini tadqiq qilish doirasida ta'lim sifati tushunchasining o'zini aniqlashtirmoqdalar, baholash mezonlarini ishlab chiqmoqdalar, yuqori sifatni ta'minlovchi omillarni tasniflamoqdalar, ta'lim sifatini boshqarish va monitoringi muammolarini o'rganmoqdalar.

Ta'limni baholashning o'zaro tan olinadigan tizimlarini joriy etish orqali taqqoslash imkonini beruvchi ta'lim sifatini ta'minlash Yevropa mamlakatlari yagona ta'lim makonini shakllantirishning muhim shartlaridan biridir. Dunyoda mavjud ta'lim sifatini baholash tizimlarini shartli ravishda ikkita modelga bo'lish mumkin [2].

Birinchi model – oliy ta'lim muassasasining jamiyat va davlat oldidagi mas'uliyatini attestatsiya, akkreditatsiya va nazorat qilish vositasida tashqi baholashga asoslangan

“fransuzcha” modelidir. Bunday model Skandinaviya mamlakatlari, Chexiya, Latviya, Estoniya va boshqa mamlakatlarda qoʻllaniladi. Ushbu mamlakatlarda davlat organlari tomonidan baholashning maqsadi shakllantiriladi, baholashning eng muhim jihatlari belgilanadi, taʼlim jarayonini tashkil etishga doir qarorlar qabul qilinadi. Taʼlim muassasasi tomonidan oʻzini-oʻzi baholashga yuzaki qaraladi, chunki asosiy eʼtibor tashqi baholashni samarali oʻtkazishga qaratiladi.

Tashqi nazorat meʼyoriy va ilmiy jihat dan taʼminlanish borasida jiddiy muvaffaqiyatlarga erishgan boʻlsa-da, epizodik tarzda miqdoriy koʻrsatkichlarni aniqlashga asoslangani sababli mavjud muammo va yutuqlarni aniqlash, taʼlim sifatini oshirishni rejalashtirish imkonini bermaydi.

Oliy taʼlim sifatini baholashning ikkinchi – «inglizcha» modelining asosini taʼlim muassasasi tomonidan oʻzini-oʻzi baholash tashkil qiladi. Bu model Buyuk Britaniya, Germaniya, AQSH, Lotin Amerika mamlakatlarida qoʻllaniladi.

Fransiyada oliy taʼlim muassasasi (OTM) faoliyatining tashqi nazorati OTMlarni baholash boʻyicha Milliy qoʻmita tomonidan amalga oshiriladi. Mazkur qoʻmitaning bosh vazifasi muayyan OTMlar va mamlakatdagi oliy taʼlimning holatini davriy ravishda xolis baholashdan iborat. Baholash natijalari axborot va tavsiyaviy xarakterga ega boʻlib, dastlab prezident, parlament va hukumatga, soʻngra nashrlar shaklida keng jamoatchilik eʼtiboriga yetkaziladigan yillik hisobotlar tarzida bayon etiladi [8].

Germaniya va Buyuk Britaniyada yaqin davrlargacha taʼlim sifatini taʼminlashdagi bosh rol oʻquv muassasalari va boʻlinmalarining rahbarlari va oʻqituvchilar tarkibining kompetentligi va masʼuliyatiga asoslangan ichki nazoratga ajratilgan edi. Germaniyaning oliy taʼlim muassasalarida ichki nazorat asosan fakultetlar, aniqrogʻi ulardagi oʻquv jarayoniga javob beruvchi maxsus komissiyalar tomonidan olib borilar edi. Germaniyada davlat darajasida akkreditatsiya qilish yoʻlga qoʻyilmagan boʻlib, davlatga tegishli OTMlar avtomat tarzida akkreditatsiyaga ega boʻlard.

Oxirgi yillarda mamlakatda ichki nazoratning yetarli emasligi toʻgʻrisidagi xulosaga kelindi va 1995-yildan boshlab OTM rektorlari konferensiyasi rahnamoligida koʻp bosqichli murakkab tuzilmaga ega boʻlgan sifatni tashqi nazorat qilish tizimi joriy qilina boshlandi.

Sloveniyada, aksincha, OTMlar birgalikda oliy taʼlimda sifatni baholash Qoʻmitasini taʼsis etadilar va nazorat uchun oʻzlari javob beradilar. Polshada esa amaldagi qonunchilikka binoan OTMlar taʼlim sifatini oʻzlari baholaydilar.

Shunday qilib, Gʻarbiy Yevropa oliy taʼlim tizimining kengayishi va uni rivojlantirish hamda qoʻllab-quvvatlashga sarflanayotgan xarajatlarning ortishi taʼlim muassasalarining oldiga mutaxassislarni tayyorlash sifatini namoyish qilish va shu orqali sarflanayotgan mablagʻlarni oqlashni dolzarb vazifa qilib qoʻydi. Shu bilan birga Yevropa oliy taʼlimining baynalminallashuvi xalqaro miqyosda taʼlim jarayoni sifatini baholash tizimini yaratishning muhimligi va zaruriyatini belgilaydi [8].

Shimoliy Yevropa mamlakatlari (Daniya, Norvegiya, Finlyandiya, Shvetsiya) institutlari va universitetlarida tashkil etilgan nazorat va sifat tizimi ham oʻziga xos xususiyatlarga ega. Norvegiyada asosiy eʼtibor taʼlim jarayoni va oʻquv dasturlarini baholashga qaratiladi. Baholash jarayoni hukumat tomonidan moliyaviy jihatdan qoʻllab-quvvatlanadigan tashkilotlar orqali amalga oshiriladi. Hozirda taʼlim vazirligi tarkibida nazorat boʻyicha Kengash tashkil etilgan

bo'lib, u boshqa qo'mitalardan mustaqil tarzda ta'lim makonining sifatini baholash siyosatini yuritadi.

Finlyandiyada ichki va tashqi baholash birgalikda amalga oshiriladi. Daniyada nazorat hukumat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlanadigan tashqi tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladi. Bunda ichki o'z-o'zini baholashda tashqi ekspertlar tomonidan olingan ma'lumotlarga ham tayanadi [9].

Finlyandiyada oliy ta'lim nazorati va sifati bo'yicha qo'mita 1996-yilda tashkil etilgan. Qo'mitaning bosh vazifasi – oliy ta'lim muassasalari va ta'lim vazirligiga baholash tizimini rivojlantirishga ko'mak berish. Vazifasiga ko'ra mazkur qo'mita nazorat qilishdan ko'ra ko'proq maslahat beruvchi organga o'xshaydi. Uning vazifalari qatoriga ta'lim muassasasi ichida sifatni baholash tizimida ishlash uchun mutaxassislarni tayyorlash, baholash tizimini ham davlat ham alohida ta'lim muassasalari darajasida ta'minlash, kasbga yo'naltirilgan institutlarni attestatsiyalash uchun hujjatlarni tayyorlash kiradi.

Shvetsiyada oliy ta'lim sohasidagi milliy siyosat darajasida baholashning to'rtta yo'nalishi mavjud. Birinchi yo'nalish ta'lim subyektlari va o'quv dasturlarini mamlakat miqyosida baholash, ikkinchi yo'nalish – akkreditatsiyalash uchun ta'lim dasturlarini baholash, uchinchi yo'nalish – bitiruvchilarning kasbiy tayyorgarlik darajasini aniqlash maqsadida yirik bo'lmagan ta'lim muassasalarini baholash, to'rtinchi yo'nalish – butun ta'lim jarayonini umumiy baholashni qamrab oladi.

AQSHda ta'lim jarayoni sifatini nazorat qilish va baholash tizimi akkreditatsiya deb nomlanadi. Akkreditatsiya AQSH universitetlari va kollejlardagi ta'lim sifatini baholashning yetakchi shakli sifatida qaraladi. Mazkur tizimda baholash ikkita yo'nalishda olib boriladi: ichki va tashqi. Tashqi tizimga federal, tegishli shtatning organi, institutni akkreditatsiyalash agentligi, ta'lim muassasasi o'quv dasturlarini akkreditatsiya qilish bo'yicha ixtisoslashgan agentlik jalb qilinadi. Ichki baholash jarayoni o'quv dasturlarining bajarilishi bo'yicha universitet qo'mitasining hisoboti, yangi o'quv dasturlarini rejalashtirish va rivojlantirish, talabalarni ular o'zlashtirishining natijalari bo'yicha baholashdan iborat.

Akkreditatsiya natijasida ta'lim dasturi yoki institut faoliyatini davom ettirish huquqiga ega bo'ladi yoki undan mahrum qilinadi [6].

Oxirgi yillarda «fransuz» modelini qo'llayotgan Yevropa mamlakatlarida OTMlar tomonidan o'zini-o'zi baholash jarayonlarining joriy etilishi va rivojlantirilishi kuzatilmoqda. Masalan, Skandinaviya mamlakatlarida ta'limni baholash jarayoni ta'lim muassasasi tomonidan o'z faoliyatini tartibga solish bo'yicha to'la javobgarlikni o'z zimmasiga olishi tomon siljimoqda va bunda hukumat ko'makchi rolini o'ynamoqda. O'zini-o'zi baholash tashqi kuzatuvchilarni ishontirish va qo'shimcha moliyalashtirishni jalb qilishga tayyorgarlik nuqtai nazaridan o'tkazilib, ta'lim muassasasi tomonidan o'z faoliyatini takomillashtirish yuzasidan maxsus amalga oshiriladigan jarayon emas.

Turli mamlakatlarda amalda bo'lgan sifatni baholash milliy tizimlari nafaqat maqsadlari, vazifalari, baholash mezonlari va tadbirlari bo'yicha, balki mazkur jarayonga hukumat (davlat), jamoat va maxsus organlar va muassasalarning jalb etilganlik darajasi kabi ko'plab ko'rsatkichlar bo'yicha bir-biridan farq qiladilar. Hamma joyda sifatni baholashning rasman e'lon qilingan maqsadlari sifatni belgilangan standartlar darajasida ushlab turish yoki undan oshirish bo'lsa-da, amalda mazkur masalani tushunishning o'zida (hisobotlarni kengaytirish va takomillashtirish evaziga nazoratni kuchaytirish zaruriyatidan to sifatni baholashni ta'lim

muassasasi tomonidan o'zini-o'zi baholashga qadar) turli-tumanlik kuzatiladi. Shunga qaramasdan, ta'lim sifatini baholash ikkita tarkibiy qismdan, ya'ni ichki (o'z-o'zini baholash) va tashqi baholashdan iborat bo'lishi lozimligi, shuningdek, mazkur tashkil etuvchilarning aniq mexanizmlari har xil bo'lishi mumkinligi barcha holatlarda tan olinadi.

Xulosa.

Hozirgi kunda ta'lim sifatini yaxshilash maqsadida nodavlat oliy ta'lim muassasalarining faoliyatini chuqur tahlil qilish, ularning mavjud imkoniyatlari va duch kelayotgan muammolarini aniqlash, shuningdek, ilg'or xorijiy tajriba asosida ularni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish zarur bo'lib qolmoqda. Xususan, ta'lim sifatini baholovchi reytinglar joriy etish, mustaqil akkreditatsiya agentliklari tashkil qilish, davlat-xususiy sheriklikni rag'batlantirish va tadqiqot hamda innovatsiyalarni faol qo'llab-quvvatlash zarur.

Nodavlat oliy ta'lim muassasalarining faoliyati shaffoflik, samaradorlik va innovatsion yondashuv asosida rivojlanishi ta'lim tizimida sog'lom raqobat muhitini yuzaga keltirib, umumiy ta'lim sifatining yuksalishiga xizmat qiladi. Bu esa mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy salohiyatining o'sishiga ham xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risi"dagi qonuni. 2020-yil 7-avgust.
2. Labanauskis R., Ginevichius R. "Role of stakeholders leading to development of higher education services", Engineering Management in Production and Services, Volume 9, Issue 3, 2017. – pp. 63-75.
3. Lee Molly N. N., Wong S. Y. University education for national development. In J. P. Keeves & RWatanabe (Eds.), International handbook of educational research in the Asia- Pacific region. 2003. – Pp. 1207–1220.
4. Nicholas Barr. Alternative Funding Resources for Higher Education. The Economic Journal, May, 1993, Vol. 103, No. 418 (May, 1993), – Pp.718-728.
5. Rejepov X.X. Oliy ta'lim tizimida xorij tajribasi va ulardan foydalanish imkoiyatlari: "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 2, mart-aprel, 2017.
6. Sanyal B. C., Johnstone D. B. "International trends in the public and private financing of higher education", Published online: 18 March 2011, UNESCO IBE 2011.
7. Wahlen S. Is there a Scandinavian model of evaluation of higher education? // Higher Education Management, November 1998, Vol. 10. No. 3. – P. 27-42.
8. Ахтамова М.Э., Уразов С.Ш. Негосударственные способы применения опыта развитых стран для повышения эффективности образовательных услуг в Узбекистане. // Архивариус. 2021.Т.7. №4 (58) – С.37-40.
9. Мотова Г.Н., Наводнов В.Г. Системы аккредитации за рубежом: Научное издание. – Йошкар-Ола: Центр государственной аккредитации, 2004. – С. 58.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).